

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Въззивният съд е длъжен да даде отговор на възраженията на страните, независимо дали ги счита за основателни или не. Този отговор е израз на задължението на втората инстанция да провери изцяло законосъобразността на първоинстанционната присъда и следва да бъде обективизиран в съдебния акт, така че страната, която е изтъкнала довода, да проследи начина на формиране на волята на съда, по силата на която аргументите ѝ не са уважени. Това задължение на въззивния съд не отпада поради факта, че производството пред първата инстанция е протекло по реда на диференцираната процедура по чл. 371, т. 2 от НПК

Чл. 314 от НПК

Чл. 339 от НПК

Решение № 20 от 08.04.2020 г. по нак. дело № 1169/2019 г., I н. о., докладчик съдия Ружена Керанова

Върховния касационен съд намира, че въззивното решение не отговаря на изискванията по чл. 339, ал. 2 от НПК. Съдебното производство пред първата инстанция е проведено по реда на съкратеното съдебно следствие, в хипотезата по чл. 371, т. 2 от НПК. Същественният спор по делото, поставен на разглеждане пред въззивната инстанция, е относно размера на наложеното на подсъдимия И. наказание. Въззивното решение по така поддържаното оспорване съдържа оповестяване на обстоятелствата, които основният съд е приел за обуславящи наказателната отговорност на И. - изброяване на

отегчаващите и смекчаващите такива, последвани от общи и декларативни обобщения, несъдържащи каквато и да е било конкретика.

Във въззивната жалба и пледирайки по същество, защитата е излагала съображения, че наложеното наказание е явно несправедливо. В тази връзка са изтъквани аргументи, че основният съд незаконосъобразно е отчел като отегчаващо отговорността обстоятелство предходните осъждания на подсъдимия, тъй като те обосновават квалификацията „опасен рецидив“; приетият факт за оказана съпротива от подсъдимия при задържането му; както и че съдът е обсъждал обстоятелства за извършено от подсъдимия производство на наркотични вещества, макар да няма обвинения за такава дейност. Претендирало се е още, че не е съобразено малкото количество наркотично вещество, предмет на престъплението. От съдържанието на въззивното решение е видно, че на част от тези доводи съдът изобщо не се е спрял, а други е отхвърлил декларативно.

Възражението за допуснато нарушение на чл. 56 от НК съдът е приел за неоснователно, тъй като „видно от мотивите на присъдата е, че съдът е отчел само онези осъждания, които са извън квалифициращите деянието като опасен рецидив“. Препращането към съдебния акт на първата инстанция би било допустимо, ако в него се съдържа ясен отговор на повдигнатия въпрос, даващ основание въззивният съд да се солидаризира с него. Прегледът на мотивите към присъдата обаче не позволява такъв подход. При индивидуализацията на наказанието основният съд е отразил като отегчаващо обстоятелство- „осъжданията на И. извън квалификацията на деянието като опасен рецидив“ (виж стр. 13 от мотиви). При обосноваване на квалификацията „опасен рецидив“ на стр. 12 от мотивите може да се прочете следното: „подсъдимият И. е осъждан пет пъти, в периода от 2004 г. до 2006 г., като с присъда №..., влязла в сила от 25.10.2005 г. е бил осъден за престъпление по чл. 116 от НК на осемнадесет години лишаване от свобода“. С оглед на това конкретно осъждане, съобразявайки и предходните му

условни осъждания, настоящият състав намира, че по отношение на него е налице хипотезата на чл. 29, ал. 1, б“а“ и б.“б“ от НК“. От така отразеното в мотивите, изобщо не става ясно дали съдът е приел, че всички пет осъждания на подсъдимия обосновават правната квалификация „опасен рецидив“. Това е налагало въззивният съд в отговор на поддържаното възражение да аргументира становището си кои от осъжданията на подсъдимия могат да бъдат отчитани като утежняващ вината фактор при спазване на ограничението, предвидено в чл. 56 от НК. В този смисъл, заявената в касационната жалба претенция за липса на мотиви не е лишена от основание.

Идентичен е подходът, приложен от съда, и по отношение на доводите, свързани със съдебната оценка за количеството наркотично вещество, поддържани от защитата. Очевидно е ставало дума за веществото, предмет на деянието - „държане с цел разпространение“. По отношение на приетото деяние, изразило се в разпространение чрез продажба и безвъзмездно предоставяне на посочените лица, предметът е без конкретизация. В отговор на възражението съдът бланкетно е маркирал - „съставът не споделя твърдяното от защитника на подсъдимия, че с оглед малкото количество на наркотичните вещества, предмет на обвинението, следвало да се приеме, по-ниска степен на обществена опасност на деянието“. Липсва обаче необходимата аргументация защо това възражение е „несподелимо“, съответно защо количеството наркотично вещество в конкретния случай не влияе върху степента на обществената опасност на деянието. Впрочем, тук е мястото да се посочи, че по принцип наркотичното вещество, предмет на обвинението по чл. 354а, е нужно да бъде конкретно определено по вид, количество, стойност и концентрация на активния компонент. Това е наложително, за да се определи предметът на престъпното посегателство. В конкретния случай такова конкретизиране на наркотичното вещество разпространено на свидетелите липсва, а въззивният съд го е подминал без коментар.

Като отегчаващо отговорността обстоятелство според въззивния съд е следвало да се отчете и завишената степен на обществена опасност на извършеното престъпно деяние, което не било съобразено от основния съд. В какво обаче се изразява така определената „завишена степен“ въззивният съд се е въздържал да обоснове.

По отношение на останалите доводи на защитата, свързани с приети като утежняващи отговорността обстоятелства - оказаната съпротива на подсъдимия при задържането му, съответно обсъжданите обстоятелства за производство от него на наркотично вещество, липсва изобщо отговор в решението.

Известно е, че въззивният съд всякога е длъжен да даде отговор на възраженията на страните, независимо дали ги счита за основателни, или не и дали ги уважава, или не. Този отговор е именно израз на задължението на втората инстанция да провери изцяло законосъобразността на първоинстанционната присъда и следва да бъде обективиран в съдебния акт, така че страната, която е изтъкнала довода, да проследи начина на формиране на волята на съда, по силата на която аргументите ѝ не са уважени. Задължението на въззивния съд да провери изцяло невлязлата в сила присъда и да даде отговор на всички доводи на страните не отпада поради факта, че производството пред първата инстанция е протекло по реда на диференцираната процедура по чл. 371, т. 2 от НПК. По конкретното дело е очевидно, че мотивите на въззивния съд, с които е направен опит да се даде отговор на жалбата на подсъдимия, по въпроса за наказанието са общи и схематични, в степен че по съществуващото си се приравняват на липса на мотиви. Така изготвеното въззивно решение не обективира ясно волята на съда относно справедливостта на наложеното наказание на подсъдимия, съответно защо не се приемат за основателни доводите му. Игнорирането на аргументите на страните или простото декларирано несъгласие с доводите им, без те да се изследват в пълнота и да им се даде мотивиран отговор

определя, че приложеният подход от въззивния съд е дистанциран от изискванията на чл. 314 от НПК. Липсата на мотиви препятства всякакви окончателни изводи за законосъобразността и справедливостта на определената санкция и прави невъзможна касационната проверка по наведеното касационно основание.

По изложените съображения решението на Апелативния съд – Велико Търново следва да се отмени в частта, с която е потвърдено осъждането на И. и делото да се върне за ново разглеждане от въззивния съд, при което да се отстранят посочените процесуални нарушения.

2.С внасянето на обвинителен акт прокуратурата обвинява дадено лице в извършване на престъпление, индивидуализирано по време, място, начин на извършване, автор и именно тези обстоятелства се включват в предмета на доказване като детерминирани от обвинението, като те подлежат на установяване в рамките на съдебното производство. Версиите за авторство и време на извършване на деянието са присъщи на един по-ранен процесуален стадий, а в процеса на доказване в съдебната фаза установяването на възможности за различни обстоятелства на време и начин на извършване на конкретно формулирано от обвинението деяние би могло да сочи на невъзможност да бъде направен несъмнен и единствено възможен извод по отношение на извършването и авторството на това деяние.

Чл. 246 от НПК

Решение № 16 от 14.04.2020 г. по нак. дело № 1149/2019 г. III н. о., докладчик съдия Лада Паунова

Касационното производство е образувано по касационен протест от прокурор при Софийска апелативна прокуратура срещу решение № 433 от 06.11.2019 г. по внохд № 622/2019 г. по описа на Софийски апелативен съд, НО, осми състав.

С присъда № 64 от 07.03.2019 г., постановена по нохд № 1477/2018 г. по описа на Софийски градски съд, подсъдимият К. И. С. е признат за невиновен за това, на неустановена дата в периода от 14.10.2015 г. до 31.12.2015 г. в жилищна сграда - етажна собственост (блок 5), намираща се на административен адрес [адрес], чрез друго - чрез лице с неустановена по делото самоличност - да е осъществил неправомерно въздействие върху уред за търговско измерване на електрическа енергия, а именно да е осъществил неправомерно въздействие върху еднофазен, двутарифен, статичен електромер, с което да е създал условия за непълно отчитане на потребената електрическа енергия, поради което и на основание чл. 304 от НПК е оправдан по повдигнатото му обвинение за извършено престъпление по чл. 234в, ал. 1 от НК.

Подсъдимият К. И. С. е признат за невиновен и за това през лятото на 2016 г. в гр. С. при условията на продължавано престъпление да е свождал А. Г. С. към съвкупления с три лица от мъжки пол, поради което и на основание чл. 304 от НПК е оправдан по повдигнатото му обвинение за извършено престъпление по чл. 155, ал. 1, пр. 2, вр. чл. 26, ал. 1 от НК.

Срещу присъдата е подаден въззивен протест само в частта ѝ относно оправдаването на подс. С. за извършено престъпление по чл. 234в, ал. 1 от НК, с искане за осъждането му по това обвинение. С решение № 433 от 06.11.2019 г. по внохд № 622/2019 г. по описа на Софийски апелативен съд, НО, осми състав, присъдата е била потвърдена.

В касационния протест се заявяват касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК, като се развиват доводи само по отношение на допуснати съществени процесуални нарушения. Те се свързват с избирателен, превратен и нелогичен доказателствен анализ, в нарушение на чл. 13, ал. 1, чл. 14, чл. 107, ал. 5 от НПК. Прави се искане за отмяна на съдебния акт и връщане на делото за ново разглеждане в частта, касаеща обвинението за извършено престъпление по чл. 234в, ал. 1 от НК.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните и провери обжалвания съдебен акт в пределите на правомощията си по чл. 347, ал. 1 от НПК, за да се произнесе, взе предвид следното:

Извършената от ВКС проверка за наличието на релевираните в касационния протест основания сочи на извод за неговата НЕОСНОВАТЕЛНОСТ.

Предмет на проверка е само частта от решението на въззивния съд, с която е потвърдена първоинстанционната оправдателна присъда по отношение на подс. С. по обвинението за престъпление по чл. 234в, ал. 1 от НК. Това е заявено изрично в протеста и е напълно резонно поради недопустимостта на „прескачащо“ обжалване.

Преди всичко е необходимо да бъде посочено, че сезирацията настоящата инстанция протест в съществената си част съставлява почти буквален препис на подадения въззивен протест. При това съдържание на процесуалния документ дължимата от касационната инстанция проверка се лишава от присъщите ѝ преценки. Подаването на протест пред касационния съд с доводи, почти идентични с тези пред въззивния съд, не държи сметка за същностите различия в предмета на проверка и в правомощията на тези контролни инстанции. Докато въззивният съд проверява изцяло правилността на невлязлата в сила присъда, преценявайки и нейната обоснованост, то касационната инстанция извършва контрол само в рамките на лимитативно

изброените в процесуалния закон касационни основания, сред които необоснованост на съдебния акт не е самостоятелно основание.

Няма как претенцията за допуснати съществени нарушения на процесуалните правила при формиране на вътрешното убеждение на въззивния съд да бъде обоснована чрез преповтаряне на фактически изводи по отношение на консумацията на ел. енергия през определени периоди, съпоставена със средномесечните температури на въздуха за същия период. А именно по този начин са защитени направените в протеста оплаквания.

Още по-непонятно е оплакването в протеста, че въззивният съд не бил обсъдил „всички възможни версии за време /период/ на реализиране на противоправната манипулация на процесния електромер“, както и относно неговото авторство. С внасянето на обвинителен акт прокуратурата обвинява дадено лице в извършване на престъпление, индивидуализирано по време, място, начин на извършване, автор и именно тези обстоятелства се включват в предмета на доказване като детерминирани от обвинението, като те подлежат на установяване в рамките на съдебното производство. Версиите за авторство и време на извършване на деянието са присъщи на един по-ранен процесуален стадий, а в процеса на доказване в съдебната фаза установяването на възможности за различни обстоятелства на време и начин на извършване на конкретно формулирано от обвинението деяние би могло да сочи на невъзможност да бъде направен несъмнен и единствено възможен извод по отношение на извършването и авторството на това деяние.

При тези предварителни бележки, единствено годният предмет на разглеждане в касационното производство, съобразно съдържанието на подадения протест, са оплакванията за допуснати процесуални нарушения, свързани с избирателен, превратен и нелогичен доказателствен анализ, в нарушение на чл. 13, ал. 1, чл. 14, ал. 1 и ал. 2, чл. 107, ал. 5 от НПК.

Основното възражение на държавното обвинение, както изрично посочва и представителят на ВКС пред касационната инстанция, е свързано с лишаването от кредит на доверие на показанията на свид. Е. Х. Оценката на доказателствата е суверенна дейност на решаващия съд, в която касационната инстанция няма право да се намесва. Основание за такава намеса би било налице, ако дискредитирането на определен доказателствен източник е сторено произволно и несъответно на доказателствената съвкупност. В случая, въззивният съд не е имал основание да не се съгласи с подробно и аналитично изложените съображения на първата инстанция досежно ненадеждността и липсата на достоверност на показанията на обсъждания свидетел.

Предвид изложените съображения, обосноваващи извод за липса на нарушения при преценката и обсъждането на показанията на свид. Х., е без основание претенцията в протеста, че съдът бил поставил „неоправдано и незаслужено високи изисквания“ към показанията му. Без съмнение, възможността на всеки човек да възприема факти от обективната действителност и да ги възпроизвежда е строго индивидуална, но в случая ненадеждността и недостоверността на тези свидетелски показания е убедително защитена чрез изключително задълбочен анализ на собственото им съдържание, което е противоречиво, както и на съпоставката им с други доказателства, в които те не са намерили подкрепа.

Изложените в протеста доводи във връзка със съдебните изводи дали ел. таблото към периода на извършване на манипулацията е било заключено и по какъв начин, също са без основание. Това оспорване тангентиращо с доводи за необоснованост, а от друга страна то се аргументира въз основата на предположения – допускане какво е било състоянието на заключващите устройства и възможността те да бъдат недопустимо интервенирани. Всъщност първостепенният съд е положил значителни доказателствени усилия да изясни обстоятелствата, свързани със заключващите устройства,

включително и чрез изслушване на техническа експертиза, полагайки дължимите усилия за обективно, всестранно и пълно изясняване на всички релевантни обстоятелства. При все това обаче събраната доказателствена съвкупност не е дала основа за формулиране на категоричен фактически извод в тази насока.

Изложените в протеста версии за авторството на деянието по никакъв начин не подкрепят оплакването за допуснато нарушение по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК. Това е така, понеже предмет на доказване е конкретно деяние, индивидуализирано по време, начин, място, предмет и авторство. Събирането и проверката на доказателства е насочена към решаване на въпросите дали това деяние е извършено и дали то е извършено от подсъдимия.

Без основание е и оспорването, направено в протеста, на извода на решаващите съдилища за невъзможност да се установи несъмнено и категорично периода на извършване на деянието. На аналогични оплаквания е дал отговор въззивният съд, който се е съгласил с анализа на писмените документи – справки за потребена ел. енергия от подсъдимия в различни отчетни периоди и справки от НИХМ за средномесечните температури за тези периоди. Посочените доказателствени източници са възприети като обективни, но е аргументирана преценката, че те не са в състояние да подкрепят обвинителната теза. Количеството потребявана ел. енергия от конкретния абонат е променлива величина, която е проследена акуратно въз основа на справките, но спадът или увеличението на тази величина не следва да се свързва единствено и само с манипулация на измервателния уред, а зависи от множество други фактори. В този смисъл не търпи укор преценката на решаващите съдилища на посочените писмени доказателства.

Само за пълнота следва да бъде отбелязано, че конкретизираният от прокурора пред първата инстанция период на извършване на деянието – 16.10.2015 г. – 13.11.2015 г. (което без съмнение не съставлява изменение на обвинението), не е могъл да намери достатъчна доказателствена основа в

посочените писмени справки. Освен това така заявеният период не съответства и на заявеното от свид. Х., чиито показания, според прокуратурата, са били неоснователно лишени от доверие.

Процесът на формиране на вътрешното убеждение на въззивния съд следователно не страда от пороците, заявени в протеста. Не е била допусната превратна, избирателна или не според действителното съдържание оценка на доказателствата, направен е задълбочен и съвкупен анализ на всички доказателства и средствата за тяхното установяване. При това като несъмнен и безспорен е приет единствено факта, че електромерът, обслужващ жилището на подс. С. и служещ за отчитане на потребената ел. енергия е бил манипулиран чрез поставяне на резистор и е отчитал по-ниско потребление.

Всъщност единствените фактически данни за това подс. С. да е възложил на неустановено лице, притежаващо специални технически умения, да извърши манипулация на електромера с цел отчитане на по-малко от потребената ел. енергия, се съдържат в показанията на свид. Х. Тяхното лишаване от доверие е убедително аргументирано и не са налице никакви други доказателства за авторството на деянието.

Поради това касационната инстанция не може да не се съгласи с извода на контролирания съд за това, че не е доказано по изискуемия от закона несъмнен и категоричен начин подс. С. да е осъществил състава на престъпление по чл. 234в, ал. 1 от НК.

Предвид изложените съображения, настоящият касационен състав намери, че не са налице развитите в протеста касационни основания, поради което въззивното решение следва да бъде оставено в сила.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. Признанието на вземането по смисъла на чл. 116, б. „а” от ЗЗД по своето естество представлява едностранно волеизявление на длъжника, с което той признава съществуването на правото на кредитора и своето насрещно задължение, а не само фактическия състав от който те произтичат. Това е така, тъй като само по себе си признаването на фактическия състав не е равнозначно на признаването на настъпилите от него последици. Признанието трябва да е направено преди изтичането на предвидения за съответното вземане давностен срок, като по съществото си то не представлява сделка, нито пък предложение за сключване на такава. Затова то поражда действие от момента на извършването си, което следва и от обстоятелството, че разпоредбата на чл. 116, б. „а” от ЗЗД свързва прекъсването на давността със самото признание, а не с приемането му от страна на кредитора. Законът не е установил форма за действителност или за доказване на признанието на вземането. Поради това същото може да бъде материализирано чрез всички допустими от закона начини-може да бъде обективизирано в официален или частен документ, както и да бъде изразено устно или чрез конкурентни действия, които да манифестират в достатъчна степен волята на длъжника да потвърди съществуването на конкретния дълг на кредитора.

Чл. 116, б. „а” от ЗЗД

Чл. 290 от ГПК

Решение № 200 от 23.12.2019 г. по гр. дело № 3779/2018 г., IV г. о., докладчик съдия Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК и е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 3671/15.06.2018 година, подадена от А. Ж. Д., срещу част от решение № 56/27.04.2018 на АС Варна, постановено по гр. д. № 96/2018 година.

С касационната жалба въззивното решение се атакува в частта му, с която е потвърдено първоинстанционното решение № 1850/08.12.2017 година на ОС Варна, ГО, VI-ти състав, постановено по гр. д. № 661/2017 година в частта му, с която е отхвърлен предявения от А. Ж. Д. против Г. М. Д. иск, с правно основание чл. 92 от ЗЗД, за заплащане на сумата от 28 875.80 лева (разликата между сумата от 21 124.20 лева, за която искът е уважен и пълния претендиран размер от 50 000.00 лева), който иск е предявен като частичен за част от сумата от 145 351.09 лева, представляваща неустойка за забава по чл. 18 от сключения на 01.11.2006 година, между А. Ж. Д., в качеството ѝ на продавач и Г. М. Д., в качеството му на купувач, предварителен договор за покупко-продажба на недвижим имот, с нотариална заверка на подписите с рег. № [номер] на С. К. - нотариус с район на действие района на РС В., вписана под № [номер] в регистъра на НК.

Изложени твърдения за неправилност на въззивното решение в обжалваната му част поради противоречие с материалния закон и при допуснатото съществено нарушение на съдопроизводствените правила, което е довело и до неговата необоснованост. Направено е искане решението да бъде отменено и да бъде постановено друго, с което предявеният от А. Ж. Д. против Г. М. Д. частичен иск с правно основание чл. 92, ал. 1 да бъде уважен така както е предявен.

Ответникът по касационната жалба Г. М. Д. не е подал отговор на същата, като не е изразил становище по допустимостта и основателността ѝ.

А. Ж. Д. е била уведомена за обжалваното решение на 11.05.2018 година, а касационната му жалба е с вх. № [номер], като е подадена по

пощата на 11.06.2018 година. Поради това и с оглед на разпоредбата на чл. 62, ал. 2 от ГПК, е спазен предвидения от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С постановеното по делото определение № 422/13.05.2019 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по отношението на материалноправния въпрос за това с какви действия на длъжника може да бъде признато съществуването на дълга и да бъде прекъснато течението на погасителната давност и по процесуалноправния въпрос за това длъжен ли е въззивният съд да се произнесе по оплакванията във въззивната жалба.

По така поставения материалноправен въпрос съдът намира, че признанието на вземането по смисъла на чл. 116, б. „а” от ЗЗД по своето естество представлява едностранно волеизявление на длъжника, с което той признава съществуването на правото на кредитора и своето насрещно задължение, а не само фактическия състав от който те произтичат. Това е така, тъй като само по себе си признаването на фактическия състав не е равнозначно на признаването на настъпилите от него последици. Признанието трябва да е направено преди изтичането на предвидения за съответното вземане давностен срок, като по съществуването си то не представлява сделка, нито пък предложение за сключване на такава. Затова то поражда действие от момента на извършването си, което следва и от обстоятелството, че разпоредбата на чл. 116, б. „а” от ЗЗД свързва прекъсването на давността със самото признание, а не с приемането му от страна на кредитора. Законът не е установил форма за действителност или за доказване на признанието на вземането. Поради това същото може да бъде материализирано чрез всички допустими от закона начини-може да бъде обективизирано в официален или частен документ, както и да бъде изразено устно или чрез конкурентни действия, които да манифестират в достатъчна

степен волята на длъжника да потвърди съществуването на конкретния дълг на кредитора.

С оглед на процесуалноправния въпрос за това длъжен ли е въззивният съд да се произнесе по оплакванията във въззивната жалба трябва да се има предвид, че в раздел I, т. 3 от ППВС № 1/13.07.1953 година изрично е посочено, че всяко решение трябва да бъде мотивирано, като мотивите трябва да съдържат най-кратко указание за спора, както и това какво е приел съда по отношение на фактите по този спор, като се посочи след обсъждане и преценка на кои доказателства е стигнал до този извод. Изрично е посочено, че при наличие на противоречиви доказателства съдът е задължен да изложи мотиви, за това кои приема и кои отхвърля като посочи причините за това. На последно място мотивите към съдебното решение трябва да съдържат преценката на съда за установените факти и приложението на закона към тях. Дадените с посоченото ППВС указания са доразвити в ППВС № 7/27.12.1965 година и с т. 13 от ППВС № 1/10.11.1985 година, в които е посочено, че решението се отменява и се връща за ново разглеждане, ако към него не са изложени мотиви и без тях не може да бъде извършена проверка на правилността му. При липсата на такива мотиви горната инстанция може да провери решението, ако доказателствата не са противоречиви и установяват признатото субективно право. За такова е признато и положението когато съдът не е дал квалификация на правото, но правните му изводи кореспондират на закона или не е посочил доказателствата, на които е основал фактическите си констатации и изводи, но те ги обосновават. Мотивите към съдебното решение отразяват решаващата дейност на съда и начина, по който той е формирал изразената в решението си воля по съществуването на спора. Освен, че са източник на информация за осъществената от съда решаваща дейност, мотивите дават възможност да се извърши проверка за начина на формиране на волята на съда и за правилността на постановеното от него решение и са средство за защита на правата и интересите на страните производството. От тях се черпи информацията за

това дали съдът е спазил задължението си по чл. 235, ал. 2 от ГПК, а именно да установи правно релевантните за спора факти като ги подведе под приложимата за същите правна норма и оттам да направи извод за начина, по който последиците от нея се прилагат по отношение на спорното право. Установяването на релевантните за спорното право факти се извършва чрез обсъждане и преценка на събраните по делото доказателства като разпоредбата на чл. 12 от ГПК задължава съда да обсъди всички надлежно събрани по делото доказателства, които са релевантни за спорното право. Съдът е задължен да обсъди всички събрани по делото доказателства както поотделно, така и в тяхната съвкупност и взаимовръзка, а не избирателно само някои от тях. При това обсъждане съдът е длъжен да посочи, кои факти приема за установени и кои не, както и въз основа на кои доказателства е достигнал да този извод. При наличието на противоречиви доказателства съдът трябва да посочи, кои от тях и защо приема за достоверни и защо, и кои не. Съгласно разпоредбата на чл. 153 от ГПК съдът извършва преценка на събраните по делото доказателства, доколкото те се отнасят до спорните факти от значение за решаване на делото и връзките между тях. Тези факти не могат да бъдат въвеждани в предмета на спора от съда, а по силата на чл. 6, ал. 2 и чл. 8, ал. 2 от ГПК се сочат от страните по делото, като това правило се отнася не само до фактите, но и до правните възражения, които са от значение за спорното право. Именно след установяването на тези факти и възражения въз основа на обсъждането на събраните по делото доказателства съдът е длъжен да се произнесе с решението си за съществуването на спорното право. При това по силата на чл. 235, ал. 2 и ал. 3 от ГПК съдът е задължен да установи действителното състояние на спорното право, такова каквото е към момента на съдебното заседание, в което е даден ход на устните състезания. Затова, при постановяването на решението си, той е длъжен да вземе предвид всички посочени от страните факти и възражения, които са от значение за спорното право, в какъвто смисъл е и императивната разпоредба на чл. 12 от ГПК. Задълженията на съда по чл. 12 от ГПК, наред с

тези по чл. 235, ал. 2 и ал. 3 от ГПК са предвидени като гаранция за правилното и законосъобразно разрешаване на спора и за това, че даден факт или възражение, който е въведен в предмета на спора, няма да бъде преклудирани от силата на присъдено нещо на постановено по делото решение, в случай че не е бил обсъден от съда. Затова съдът е длъжен при постановяване на решението си да обсъди всички доводи и възражения на страните, които са от значение за съществуването или не на спорното правоотношение. Неизпълнението на това задължение целта, на което е установяване на действителните отношения между страните и постановяване на законосъобразно решение по спора, представлява съществено нарушение на съдопроизводствените правила и е основание за отмяна на решението. Тези правила се отнасят не само до първоинстанционните решения, но и до въззивните такива, като въззивният съд трябва да се произнесе по всички доводи и възражения на страните, включени в предмета на въззивното производство. Съгласно чл. 269 от ГПК в този предмет се включва проверка на валидността на първоинстанционното решение в неговата цялост, на допустимостта на същото в обжалваната му част и на правилността му, съобразно посоченото във въззивната жалба. Проверката за валидност и допустимост на обжалваното решение предхожда произнасянето на въззивния съд по съществуването на материалноправния спор. Съгласно т. 19 от ТР № 1/04.01.2001 година, постановено по тълк. д. № 1/2000 година на ОСГК на ВКС, която съгласно ТР № 1/09.12.2013 година, постановено по тълк. д. № 1/2013 година на ОСГК на ВКС, е запазила действието си при новата нормативна уредба, дейността на въззивният съд по проверка на правилността на първоинстанционното решение не е контролно отменителна, а е аналогична на дейността на първата инстанция, като без да представлява нейно повторение я продължава. Целта на въззивното производство е да бъде дадено разрешение на конкретния материален спор, като предмет на производството е спорното материално право. Въззивният съд дължи разрешаването на спора по същество, като преценката за правилността на

първоинстанционното решение е само косвен резултат от това разрешаване. При разрешаването на спора въззивният съд трябва да извърши същите дейности както и първоинстанционния такъв, а именно чрез преценка на събраните по делото доказателства да установи кои от твърдените от страните факти и обстоятелства са доказани и кои не, като подведе установените такива под приложимата правна норма. В тази връзка основанията за обжалване по чл. 260, т. 3 от ГПК не представляват основания за отмяна на първоинстанционното решение, а очертават обхвата на извършваната от въззивния съд дейност по разрешаването на материалноправния спор. По този спор въззивният съд трябва да се произнесе с решението си, като изложи собствените си мотиви относно спорното право, като поради това, че направените с въззивната жалба доводи за неправилност на първоинстанционното решение очертават предмета на въззивното производство съдът е длъжен да ги вземе предвид и да се произнесе по допустимостта и основателността им, като оглед на тези си изводи формира и крайния си извод относно спорното материално право, предмет на производството. Тъй като не се предвижда произнасянето по направените с въззивната жалба доводи за неправилност на първоинстанционното решение да става с отделен акт, становището на въззивния съд по отношение на тях следва да намери отражение в постановеното от него решение по съществуващото на спора. Затова мотивите към въззивното решение трябва да съдържат и изводите на въззивния съд относно тези доводи. Те задължително трябва да бъдат взети предвид от съда и липсата на произнасяне по тях представлява съществено процесуално нарушение. Задължението на въззивния съд да мотивира решението си може да бъде изпълнено и чрез препращане към мотивите на първоинстанционното решение, в случаите по чл. 272 от ГПК, като по този начин съдът превърне мотивите на първоинстанционния съд в свои. Тази възможност обаче не освобождава въззивният съд от задължението да изложи и свои мотиви по съществуващото на спора, като обоснове извършеното препращане към мотивите

на първоинстанционното решение, а също така и от задължението да изложи собствени мотиви по направените с въззивната жалба оплаквания срещу първоинстанционното решение, а също така и по наведените от страните във въззивното производство твърдения и доводи.

С оглед на така дадените отговори на правните въпроси, по повод на който е допуснато касационно обжалване Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на ОС Варна. е неправилно в обжалваната чу част по следните съображения:

За да постанови обжалваното решение, съставът на АС Варна е приел, че предмет на разглеждане е иск с правно основание чл. 92 от ЗЗД, предявен като частичен за сумата 50 000.00 лева, от общо задължение в размер на 145 351.09 лева (след допуснато изменение на иска), представляващо дължима неустойка за забава, уговорена в чл. 18 от сключения на 01.11.2006 година между А. Ж. Д., в качеството ѝ на продавач и Г. М. Д., в качеството му на купувач, предварителен договор за покупко-продажба на недвижим имот.

От фактическа страна било установено, че клаузите на договора предвиждали поемането на задължения от страна на Д. за прехвърляне на идеални части от правото на собственост върху собствения ѝ имот и взаимно учредяване на право на строеж, както и изпълнение на строителството от страна на Д. с негови средства и предоставяне в собственост на Д. на 25 % от общата разгъната площ на бъдещата сграда. За довършване на строителството на сградата, включително въвеждането ѝ в експлоатация, бил уговорен срок от двадесет и четири месеца, считано от датата на издаване на строителното разрешение. Разрешението за строеж № [номер] било влязло в сила на 01.11.2007 година, което означавало, че Г. М. Д. бил изпаднал в забава на 01.11.2009 година. Клаузата на чл. 18 от договора предвиждала неустойка в случай на забава в изпълнението на задължението за построяването на сградата и въвеждането ѝ в експлоатация, в размер на 0.01 % за всеки просрочен ден, но не повече от 15.00 % от стойността на

неизвършените строително-монтажни работи. За установяване степента на завършеност на строителството и стойността на неизпълнените работи, по делото била назначена съдебно-техническа експертиза, от която се установявало, че в имота било предвидено застрояване с пететажна многофамилна жилищна сграда със застроена площ 808.45 м², разгънатата застроена площ, включително подземни площи - 4 078.32 м². От тях към момента на огледа били изпълнени вход „Б“ и вход „В“ на етап груб строеж, а за вход „А“ имало изпълнен само масивен изкоп и частично изпълнени стоманобетонни основи. Стойността на неизпълнените строително-монтажни работи за цялата сграда била определена от вещото лице в размер на 969 007.28 лева.

Също така съставът на АС Варна е прел е, че А. Ж. Д. е изправна страна по договора. Тя била изпълнила задълженията си за прехвърляне на 10.00 % идеални части от правото на собственост върху поземления имот с нотариален акт № [номер] на С. К. –н отариус с район на действие района на РС В., вписана под № [номер] в регистъра на НК и задължението за учредяване на право на строеж, което било извършено на 30.06.2008 година, с нотариален акт № [номер] на И. М. - нотариус с район на действие района на РС В., вписана под № [номер] в регистъра на НК. От доказателствата по делото се установявало, че и към настоящия момент не е изпълнено насрещното задължение за построяване и въвеждане в експлоатация на сградата, а началният момент на забавата бил 01.11.2009 година. Г. М. Д. бил противопоставил възражение за изтекла погасителна давност, като се бил позовал на разпоредбата на чл. 119 от ЗЗД. Възразил, че на 01.11.2014 година била погасена по давност претенцията за реално изпълнение на договора, с което били погасени всички вземания, произтичащи от този договор. Съгласно чл. 111, б. „б“ от ЗЗД вземанията за обезщетения и неустойки от неизпълнен договор се погасявали с изтичане на тригодишен давностен срок. Разпоредбата на чл. 114, ал. 4 от ЗЗД регламентирала началния момент на давността при искове за неустойка, и това бил последният ден, за който се

начислявала неустойката. Първоинстанционният ОС Варна бил дал правилно тълкуване на закона, като приел, че под „последен ден, за който се начислява неустойката“, следвало да се разбира последният ден от исковия период, т. е. от периода, за който Д. претендирала да ѝ бъде присъдена конкретна сума за неустойка и който бил въведен като предмет на делото. Това бил денят, в който задължението за неустойка вече било възникнало, определено било по размер и можело да бъде изпълнено. Този извод произтичал от обстоятелството, че неустойката била уговорена за ден в процент от неизпълнената част от договора, без определен краен срок, но с лимитиран размер-не повече от 15.00 % от стойността на неизпълнението. В конкретния случай сключеният предварителен договор съдържал елементи на договор за изработка, по който ответникът е изпаднал в забава, считано от 01.11.2009 година. Правото на А. Ж. Д. да търси реално изпълнение по този договор било погасено по давност на 01.11.2014 година. Искът за неустойка, бил предявен на 28.03.2017 година бил погасен за вземанията преди 28.03.2014 година, съгласно правилото на чл. 111, б. „б“ от ЗЗД. С погасяването на главния дълг на 01.11.2014 година били погасени и акцесорните вземания, станали изискуеми към този момент на основание чл. 119 от ЗЗД. Непогасено било останало вземането за неустойка за периода от 28.03.2014 (три години преди предявяването на иска) до 01.11.2014 година (момента на погасяване на главното задължение), или за 218 дни. В този смисъл настоящият състав намира мотивите на първоинстанционния съд били правилни и съобразени със закона, както и със съдебната практика. Погрешно бил определен обаче размера, до който претенцията е основателна. При определянето му трябвало да се съобрази конкретно изразената обща воля на страните по договора. Те били постигнали съгласие, че в случай на забава ответникът ще дължи неустойка в размер на 0.01 % на ден от стойността на недовършената част от строителството, но не повече от 15.00 %. Към настоящия момент неизпълнената част от договора била на стойност 969 007.28 лева, следователно се дължала неустойка в размер на 0,01 %, или 96.90 лева за

всеки просрочен ден. Съотнесен към срока на забавата-218 дни, размерът на дължимата неустойка възлизал на 21 124.20 лева. Вместо това първоинстанционният съд присъдил неустойка, изчислена като 0.01 % от сумата 145 351.09 лева, претендирана като максимален размер на неустойката (15.00 % от неизпълнената част от договора), което било неправилно.

С оглед това първоинстанционното решение следвало да бъде отменено в отхвърлителната му част за разликата над 3 169.72 лева до 21 124.20 лева, като искът в тази част бѐдел уважен, и потвърдено в осъдителната му част до този размер, както и в отхвърлителната част над 21 124.20 лева до предявения частичен иск от 50 000.00 лева.

Основните мотиви на първоинстанционния съд да уважи частично предявения от А. Ж. Д. иск са, че давностният срок, в който тя можела да упражни правото си да иска реално изпълнение на договора бил петгодишен и започвал да тече от датата на изискуемостта, която била настъпила на 01.11.2009 година, като от този момент до датата на предявяване на иска на 28.03.2017 година правото било погасено по давност, доколкото давността била изтекла на 01.11.2014 година. Погасяването по давност на главното задължение водело до погасяването и на вземането за неустойка за периода след 01.11.2014 година, макар че началния срок на неговата изискуемост била различна, тъй като то се явявало акцесорно по отношение на главното и за него била приложима разпоредбата на чл. 119 от ЗЗД. С отговора на исковата молба Г. М. Д. бил направил възражение за изтекла погасителна давност, което било основателно и трябвало да бѐде уважено. Същевременно като „последен ден, за който се начислява неустойката” по смисъла на чл. 114, ал. 4 от ЗЗД, следвало да се разбира последния ден от исковия период, т. е. последният ден от периода, за който ищецът претендира да му бѐде присъдена конкретна сума за неустойка и който период е въведен като предмет по делото. Съобразно правилото на чл. 114, ал. 4 от ЗЗД, макар и

главното задължение да било погасено по давност искът за неустойка не бил погасен на това основание за периода от 28.03.2014 година (три години преди датата на предявяване на иска) до 01.11.2014 година. Страните били уговорили неустойка за забава на Д. в размер на 0.01 % за всеки ден от забавата, но не повече от 15.00 % върху стойността на неизвършените строително-монтажни работи. Тази неустойка не била ограничена със срок и била определена, като не повече от 15.00 % от неизвършените строително-монтажни работи. А. Ж. Д. претендирала неустойка при втората алтернатива в размер на 15.00 %, от неизвършените строително-монтажни работи или равно на 145 351.09 лева. Г. М. Д. бил изпаднал в забава на 01.11.2009 година, а искът бил предявен на 01.11.2009 година. Главният дълг бил погасен на 01.11.2014 година, а искът за неустойка за забава не бил погасен и трябвало да се уважи за периода от 28.03.2014 година до 01.11.2014 година или за период от 218 дни, като за последващия период бил погасен по давност на основание чл. 119 от ЗЗД.

Съставът на АС Варна. е възприел тези изводи на първоинстанционния съд, като е коригирал само размера на присъдената неустойка, като наред с това е посочил, че неустойката била уговорена по дневно в процент от неизпълнената част от договора, без определен краен срок, но с лимитиран размер-не повече от 15.00 % от стойността на неизпълнението.

Настоящият съдебен състав намира, че изводите на двата съдебни състава по съществуващото на спора, отнасящи се до погасяването по давност на главното задължение на Г. М. Д. по сключения между него и А. Ж. Д. договор от 01.11.2006 година, а оттам и на акцесорните задължения по силата на разпоредбата на чл. 119 от ЗЗД са неоснователни. Наистина срокът за завършване на строежа е бил 01.11.2009 година. Видно от събраните по делото доказателства, включително обясненията на вещото лице от изслушаната по делото съдебно-техническа експертиза П. К. М., Г. М. Д. е извършвал действия по строителството на сградата в периода 2012 година-

2016 година. Този извод следва и от показанията на разпитания по делото свидетел П. Н. В., който е отсъствал от територията на страната в периода от 2015 година до 2016 година, като действията по строителството са извършвани преди това. От тези показания преценявани, заедно с установената от заключението на изслушаната по делото съдебно-техническа експертиза степен на завършеност на сградата следва извода, че строителството действително е било извършено в посочения по-горе период. Чрез тези си действия, пряко свързани с изпълнението на задълженията му по договора Д. косвено признава и съществуването на задълженията си по този договор към А. Ж. Д. Извод в тази насока следва и от декларацията от 15.10.2013 година, с която А. Ж. Д. е разрешила на Г. М. Д. да наема по своя преценка подизпълнители за извършване на строително-монтажните работи по сградата. Наред с това от показанията на посочения по-горе свидетел, който е един от притежателите на обекти в сградата, се установява, че са били провеждани няколкократно срещи с Г. М. Д. по повод на забавеното строителство, на които той е заявявал, че има намерение да завърши сградата. Последната среща била проведена около три години преди състоялия се на 08.11.2017 година разпит на свидетеля, т. е. през 2014 година, което следва и от периода, през който свидетелят е отсъствал от страната. Последното означава, че предшестващите срещи са били провеждани през и преди 2014 година, т. е. преди приетата от съдилищата по същество крайна дата на давностния срок. От съвкупната преценка на тези доказателства следва извода, че са налице изявления и действия на Г. М. Д., които са били извършени преди края на давностния срок и от които може да бъде направен извод, че той признава задължението си към А. Ж. Д. по сключения между тях договор от 01.11.2006 година. Тези изявления и действия са довели до прекъсване на давността, като от момента на прекъсването е започнала да тече нова давност, за която няма доказателства да е изтекла.

Наред с горното неправилно е и становището на инстанциите по същество, че неустойката по чл. 18 от договора е уговорена без краен срок.

Съгласно постигната уговорка при забава на Г. М. Д. при изпълнението на задълженията му по чл. 3 от договора, той дължи на А. Ж. Д. неустойка в размер на 0.01 % за всеки просрочен ден, но не повече от 15.00 % върху стойността на неизвършените строително-монтажни работи по обекта, като обезщетение за забавено изпълнение неравняващо се на пълно неизпълнение. От това следва, че страните по договора са уговорили само една неустойка за забава, а именно тази в размер на по 0.01 % за всеки просрочен ден, а не две алтернативни неустойки-вече посочената такава и друга в размер на 15.00 % от стойността на неизвършените строително-монтажни работи - като кредиторът да има право да избира от коя от двете да се възползва. Същевременно уговорката за 15.00 % от стойността на неизвършените строително-монтажни работи не може да се разглежда като лимитираща размера на дневната неустойка от 0.01 %, тъй като в нито един случай размерът на дневната неустойка не може да надхвърли 15.00 % от всички строително-монтажни работи. С оглед на това постигнатата между страните уговорка трябва да се тълкува в смисъл, че общия размер неустойката за забава не може да надвишава повече от 15.00 % от стойността на неизпълнените строително-монтажни работи. Затова дневната неустойка се дължи, докато общия размер от всички достигне 15.00 %. След този момент А. Ж. Д. вече не може да търси неустойка за забавено изпълнение, а може да претендира обезщетение за вредите от забавата по общия ред. Сроктът, за който се дължи неустойката, може да бъде определен както чрез посочване на началната и крайната дата на периода, за който се дължи, така и чрез ограничаване на максималния ѝ размер. В последния случай крайният момент на срока е денят, в който неустойката достигне максимално уговорения размер.

Началото на давностния срок за неустойките за забава е посочено в разпоредбата на чл. 114, ал. 4 от ЗЗД, съгласно която давността започва последния ден, за който се начислява неустойката. Тълкуването на разпоредбата сочи на това, че тя се отнася за случаите, когато неустойката е

уговорена като периодично плащане, тъй като в противен случай приложение ще намери разпоредбата на чл. 114, ал. 1 от ЗЗД. На второ място от нея следва, че за цялото вземане за неустойка тече една давност, която се отнася до всички включени в него периодични плащания, а не за всяко едно от тях да тече отделна давност. В случаите, когато неустойката за забава е уговорена за определен срок или до определен максимален размер, последният ден, за който тя се начислява, е денят, в който изтича срокът, съответно денят, в който се достига максималният размер на неустойката. При неустойка в размер на 0.01 % дневно максималният размер от 15.00 % ще бъде достигнат след 1500 дни или след четири години и единадесет месеца. С оглед на приетата от съдилищата дата, от която Г. М. Д. е изпаднал в забава - 01.11.2009 година, то максималният размер на неустойката е достигнат на 01.10.2014 година и от тази дата е започнала да тече погасителната давност за пълния ѝ размер. Приложимата давност е тази по чл. 111, б. „б” от ЗЗД, която към датата на предявяване на иска 28.03.2017 година не е била изтекла. Във връзка с изложеното неоснователно съдилищата по същество са приели, че погасени по давност са всички периодични плащания по неустойката за период от три години назад, считано от датата на предявяване на иска - 28.03.2017 година, тъй като по този начин началото на давностния срок за всяка една вноска е определен по реда на чл. 114, ал. 1 от ЗЗД, а не по реда на чл. 114, ал. 4 от ЗЗД. Неоснователно е позоваването на решение № 174/16.02.2009 година, постановено по т. д. № 292/2009 година по описа на ВКС, ТК, II т. о., тъй като с него е разглеждана различна хипотеза, при която неустойката за забава не е била ограничена чрез краен срок или чрез определяне на максималния ѝ размер. В случая е налице ограничаване на максималния размер на неустойката, поради което посочената практика е неприложима. Също така неоснователно е и извършеното позоваване на решение № 533/29.04.2006 година, постановено по т. д. № 11/2006 година и решение № 65/31.07.2015 година, постановено по т. д. № 6/2014 година, двете по описа на ВКС, ТК, II т. о., тъй като те се

отнасят към други правни хипотези, различни от разглежданата в настоящото производство. С оглед на това цялата неустойка по чл. 18 от сключения на 01.11.2006 година между А. Ж. Д. и Г. М. Д. договор е дължима се и не е погасена по давност към момента на предявяване на иска.

Що се отнася до размера на неустойката, то А. Ж. Д. има право да претендира обезщетение за забава само за онези обекти от сградата, които ще получи в собственост с изграждането ѝ. Същите, видно от нотариален акт за учредяване на право на строеж № [номер] на И. М. - нотариус с район на действие района на РС В., вписана под № [номер] в регистъра на НК, се намират във вход „А” на сградата. Стойността на неизпълнените за този вход строително-монтажни работи с оглед на заключението на изслушаната по делото съдебно-техническа експертиза с вещо лице П. К. М. е 508 597.63 лева, поради което дължимата се неустойка е размер на 76 289.64 лева. С оглед на това така предявеният частичен иск за сумата от 50 000.00 лева е основателен и следва да бъде уважен. Това налага обжалваното решение да бъде отменено в частта му, с която предявеният от А. Ж. Д. против Г. М. Д. иск с правно основание чл. 92, ал. 1 от ЗЗД е отхвърлен за сумата от 28 875.80 лева (разликата между присъдената сума от 21 154.20 лева и дължимата се такава от 50 000.00 лева), като се постанови друго, с което сумата бъде присъдена заедно със законната лихва върху нея, считано от датата на предявяване наиска - 28.03.2017 година до окончателното плащане.

С оглед изхода на спора Г. М. Д. ще следва да заплати на А. Ж. Д. сумата от 6 037.76 лева разноски по делото, освен вече присъдените такива от инстанциите по същество.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

Тълкувателно решение № 2/2018 от 13.07.2020 г. по тълк. дело № 2/2018 г., ОСТК, докладчик съдия Костадинка Недкова

Тълкувателното дело е образувано на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ с разпореждане от 06.12.2018 г. на Председателя на ВКС по предложение на Висшия адвокатски съвет, допълнено с разпореждане от 30.05.2019г. по предложение на Заместник-председателя и ръководител на Търговска колегия на Върховен касационен съд, за постановяване на тълкувателно решение във връзка със следните правни въпроси, противоречиво разрешавани от съдилищата, първият от които е преформулиран по решение на ОСТК от 12.06.2019г. :

- 1. Погасяват ли се по чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията?**
- 2. Какви са последиците от спиране на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност по отношение предявяването на исковете по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694 ТЗ, развитието на производството по тях и течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ?**

Общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

Погасяват ли се по чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията?

По поставения въпрос е налице противоречива практика на ВКС, в която са застъпени две принципни становища. С едното от тях се приема, а с другото се отрича приложението на разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на прекратено производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ. Изразява се и становище, че разрешението на въпроса зависи от правноорганизационната форма на длъжника - дали е едноличен търговец (ЕТ) или търговец - юридическо лице, съответно от вида и основанието на вземането на ЕТ. Поддържа се и тезата, че при прекратяване на производството по чл. 632, ал. 4 ТЗ след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ, намира приложение чл. 739, ал.1 ТЗ, но се погасява не материалното право, а правото на принудително изпълнение.

ОСТК на ВКС приема за правилно първото разрешение, изхождайки от следните съображения:

По молбата по чл. 625 ТЗ могат да бъдат постановени три различни позитивни решения, с които се открива производството по несъстоятелност - по чл. 630, ал. 1, по чл. 630, ал. 2 и по чл. 632, ал. 1 ТЗ. При второто решение, откриването на производството по несъстоятелност е съпътствано и с обявяване на длъжника в несъстоятелност, а в хипотеза на решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ се постановява спиране на производството по несъстоятелност едновременно с откриването му и с обявяването на длъжника в несъстоятелност, защото няма имущество, което да покрие началните разноски за развитие на производството, което е самоиздържащо се. При постановяване на решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ длъжникът е във възможно най - тежкото икономическо положение, тъй като липсва маса на несъстоятелност или секвестрируемото имущество на длъжника по стойност е по - малко от размера на началните разноски за развитие на производството, които са с привилегия по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ. В този случай е безпредметно провеждането на процедура по предявяване и приемане на вземанията, тъй като имущественото състояние на длъжника не позволява кредиторите да

бъдат удовлетворени, дори и да бъдат установени. Неразвитието на фазата на предявяване и приемане на вземанията в случая е следствие именно на очертаното икономическо състояние на длъжника. Неосъществяването на тази фаза не може да бъде аргумент да не бъдат приложени последиците по чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на прекратяване на производството по несъстоятелност след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ. Разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ предвижда единствено, че се погасяват непредявените вземания и неупражнените права в производството по несъстоятелност. Нормата не въвежда като предпоставка за приложението ѝ наличието на виновно поведение на кредитора - недобросъвестно бездействие на същия. Непредявяването на вземанията може да се дължи на обективен факт - на икономическото състояние на длъжника, което прави безпредметно предявяването на вземанията, какъвто е и случаят на начална липса на маса на несъстоятелност по смисъла на чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Безспорно кредиторът има право, но не и задължение за предплащане на разноските за развитие на производството по несъстоятелност. Интерес от предплащането им има при наличие на имуществени права, с които длъжникът се е разпоредил и които могат да бъдат предмет на исковете по чл. 649, ал. 1 ТЗ с цел удовлетворяване на кредиторите чрез връщане на имущество в масата на несъстоятелност. Интерес от авансиране на разноските ще е налице и в хипотеза на налично имущество, което не е парични средства, в който случай е необходимо да се предплатят разноските по осребряването му (арг. чл. 639б, ал. 4 ТЗ). В тези случаи, за да защити интересите си, кредиторът може да упражни правото да иска възобновяване на спряното производство по несъстоятелност като авансира разноските за него. Българското право предвижда негативни последици за правните субекти не само при неизпълнение на задълженията им, но и при неупражняване на правата им, какъвто е например институтът на погасителната давност. При констатирано с решението състояние на неплатежоспособност, съответно на свръхзадълженост, в очертаните по -

горе хипотези, при които предплащането на разноските би осигурило удовлетворяване на кредиторите, е неоправдано неупражняването от кредиторите на правото да се предплатят разноските да не бъде скрепено с погасяване на вземанията им.

Ако изначално липсва имущество, формиращо масата на несъстоятелност, както и възможност за нейното попълване, да се отрече приложението на чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ означава да се узакони възможността кредиторите да могат да търсят изпълнение на вземания, възникнали до приключване на производството по несъстоятелност, въз основа на новопридобито от длъжник - едноличен търговец имущество. Това не само противоречи на универсалния характер на производството по несъстоятелност, но и създава дуалистичен режим по отношение на длъжниците в зависимост от правноорганизационната им форма. При търговците - юридически лица, прекратяването на производството по несъстоятелност, независимо дали то е по чл. 632 или по чл. 735, ал. 1 ТЗ, е съпроводено със заличаването им от търговския регистър, поради което по отношение на тях не може да се формира ново имущество и такова не може да послужи за удовлетворяване на кредиторите. При възприемане на тезата за неприложимост на нормата на чл. 739, ал. 1 ТЗ в случаите на прекратяване на делото по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ, само по отношение на длъжник - едноличен търговец, доколкото е физическо лице и вписването или заличаването в регистъра не влияе на правосубектността му, би се достигнало до изпълнение на задължения, възникнали преди прекратяване на производството по несъстоятелност въз основа на новопридобито от него имущество. Това на практика означава да се приеме, че приключването на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ има различни правни последици за различните видове търговци (юридически лица и ЕТ), каквато идея не може да се изведе от нормите на търговската несъстоятелност, които третираат търговците по еднакъв начин,

независимо от правноорганизационната им форма, освен в изрично предвидени от закона случаи.

Едноличният търговец е физическо лице - предприемач по смисъла на Директивата (ЕС) 2019/1023 на Европейският парламент и Съвета от 20.06.2019г. за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаване на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (кратко наименование - Директива за реструктуриране и несъстоятелност). С Директивата се утвърди „културата на спасяване“ в Европейския съюз, като се предвиди, че производството по несъстоятелност следва да доведе до пълно опрощаване на дълга на предприемачите след максимален период от 3 години - чл. 21 от Директивата за реструктуриране и несъстоятелност. Този максимален срок е предвиден и за възстановяване на правата им - чл. 22 от Директивата. Съгласно чл. 23 от нея, държавите членки на Европейския съюз могат да предвидят в националното право дерогации от посочените правила (например отказ или ограничаване на опрощаването на дълга, или отмяна на опрощаването), като тези изключения следва да бъдат установени изрично и то „при ясно определени обстоятелства и когато такива дерогации са надлежно обосновани“ и са в насоките, очертани от Директивата за реструктуриране и несъстоятелност. Националното законодателство не може да бъде тълкувано в разрез с постановките на Директивата, включително и в периода на транспонирането ѝ.

Липсват и законови разпоредби, които да обвързват възможността за изпълнение срещу длъжник - едноличен търговец от вида и основанието на вземането на кредиторите.

Материалноправните норми на чл. 685а ТЗ уреждат спирането и течението на погасителната давност относно предявени в производството по несъстоятелност вземания, поради което те не са относими в хипотеза на

прекръпяване на производството по чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ, при която не се развива фаза на предявяване на вземания. Това е видно, както от заглавието - „давност за вземане в производството по несъстоятелност“, така и от съдържанието на всички разпоредби на чл. 685а ТЗ. Правилото на чл. 685а, ал. 4 ТЗ предвижда, че при прекръпяване на производството по несъстоятелност по реда на чл. 632, ал. 5 ТЗ (при първоначално решение по чл. 630, ал. 1 или ал. 2 ТЗ), започва да тече нова давност относно предявените вземания, с оглед съществуващата възможност за възобновяване на производството по несъстоятелност по чл. 744 ТЗ по молба на длъжника или по молба на кредитор с прието (по чл. 693 ТЗ) или установено по съдебен ред вземане (с решение по чл. 694 или чл. 637, ал. 3 ТЗ, което се ползва със сила на присъдено нещо спрямо всички участници в производството по несъстоятелност). Разпоредбата на чл. 685а, ал. 4 ТЗ за течение на нов давностен срок е установена и в защита на предявените, но все още неустановени вземания, за които при инициране на процедура за възобновяване на производството по несъстоятелност до постановяване на позитивно решение по молбата по чл. 745 вр. чл. 744 ТЗ не спира течението на давностния срок - арг. от чл. 685а, ал. 4, изр. последно ТЗ. Доколкото в приложното поле на чл. 685а ТЗ не попадат непредявените вземания, посочените разпоредби не могат да обосноват извод за запазване на вземанията на кредиторите при приключване на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ, в който случай не се развива фаза на предявяване и приемане на вземанията.

При възобновяване на производството по несъстоятелност по чл. 744 ТЗ е налице продължаване на същото производство, което е било прекратено с решението по чл. 632, ал. 4 ТЗ, а не образуване на ново производство по несъстоятелност. С оглед на това при възобновяване на производството, непредявените вземания няма да се считат погасени, доколкото производството не се счита приключило. При преклудирание на възможността за възобновяване на производството по чл. 744 ТЗ, няма основание да се

отрече стабилизиране на погасителния ефект по чл. 739, ал. 1 ТЗ относно непредявените вземания и неупражнените права в това производство.

Разпоредбата на чл. 748, ал. 1 вр. чл. 747, ал. 1 ТЗ предвижда, че се възстановяват правата на длъжник - едноличен търговец, който изплати напълно приетите в производството по несъстоятелност вземания, заедно с лихвите и разноските по тях. Съгласно чл. 750, ал. 2 ТЗ, към молбата за възстановяване на права трябва да бъдат приложени доказателства за изплащане на приетите в производството по несъстоятелност вземания, като възражения срещу молбата по чл. 750, ал. 1 ТЗ могат да се правят от кредитор с прието (чл. 693 ТЗ) или установено по съдебен ред вземане (с решение по чл. 694 и чл. 637, ал. 3 ТЗ) в едномесечен срок от обявяването ѝ в търговския регистър. Видно от цитираните разпоредби, разписаната в Глава петдесет и първа на ТЗ процедура по възстановяване на права понастоящем обхваща плащането единствено на установените по реда на чл. 693, чл. 694 и чл. 637 ТЗ неудовлетворени вземания в производството по несъстоятелност т.е. хипотезата на чл. 739, ал. 2 ТЗ, която е различна от тази по чл. 739, ал. 1 ТЗ, предмет на тълкуване по настоящото дело. Разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ регулира последиците относно непредявените вземания и неупражнените права при приключване на производството по несъстоятелност. Ето защо, въз основа на разпоредбата на чл. 748, ал. 1 ТЗ не може да се извежда аргумент, че в случаите на чл. 739, ал. 1 ТЗ се погасява само правото на принудително изпълнение, но не и самото материално право.

След като производството по несъстоятелност срещу персонално дружество е приключило по реда на чл. 632, ал. 4, вр. ал. 1 ТЗ, неограничено отговорните съдружници не продължават да отговарят за дружествените дългове. Съобразно чл. 88 ТЗ задължението на неограничено отговорните съдружници за дружествен дълг е акцесорно. Съгласно изричната разпоредба на чл. 610 ТЗ, едновременно с откриване на производството по несъстоятелност на търговското дружество се смята по силата на закона за

открито и производство по несъстоятелност за неограничено отговорния му съдружник, независимо дали той е физическо или юридическо лице (ЮЛ), вкл. търговец. При прекратяване и заличаване на търговското дружество по реда на чл. 632, ал. 4 вр. ал. 1 ТЗ дружествените дългове се погасяват по силата на чл. 739, ал. 1 ТЗ. Обратен извод не може да бъде направен и предвид факта, че неплатежоспособното юридическо лице - търговец престава да съществува като правен субект със заличаването му от търговския регистър. Следва да се има предвид и факта, че ако неограничено отговорния съдружник е юридическо лице, тъй като спрямо него също е открито производство по несъстоятелност по силата на чл. 610 ТЗ, последиците при приключване на производството по несъстоятелност за неограничените съдружници - търговски дружества и ЮЛНЦ, са такива, каквито са за самото търговско дружество (СД, КД и КДА) - те се заличават от регистъра и престават да съществуват като правни субекти, поради което не биха могли да дължат, както дружествени, така и лични дългове. Ако неограничените съдружници са физически лица, личните им дългове също се погасяват на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ с приключване на откритото по отношение на тях производство по несъстоятелност едновременно с прекратяване на производството по несъстоятелност по отношение на търговското дружество, в което те членуват. Положението на физическото лице - неограничен отговорен съдружник не може да бъде по-тежко от това на физическото лице - едноличен търговец.

Предвид гореизложеното, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията, се погасяват на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права, независимо от вида и източника на вземанията на кредиторите и правноорганизационната форма на длъжника.

2. Какви са последиците от спиране на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност по отношение предявяването на исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694 ТЗ, развитието на производството по тях и течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ?

По делата по несъстоятелност често се постановява поредица от решения за спиране и възобновяване на производството през кратки времеви интервали с оглед осигуряване на средства за покриване на разносните за производството. Тази поредица има две проявления в зависимост от това какво решение е постановено по молбата по чл. 625 ТЗ - по чл. 630, ал. 1 или ал. 2 ТЗ, или по чл.632, ал.1 ТЗ. Същевременно, производството по несъстоятелност е съпътствано от десетки специални (по чл.649, ал 1 ТЗ) и обикновени (по чл. 658, ал. 7, пред. 2-ро ТЗ) искиове за попълване на масата на несъстоятелност и от установителни искиове по чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ. Налице е противоречива практика на съдилищата относно последиците на решението за спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ за исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ и за производствата по чл. 694 ТЗ.

Според едното становище, правомощията на синдика не се прекратяват при последващо спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ, исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ са допустими, заварените от спирането на делото по несъстоятелност искиви производства не се спират, като едногодишният преклузивен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ тече от решението по чл. 630, ал. 1 ТЗ, а не от обявяване на решението за възобновяване по чл. 632, ал. 2 ТЗ на спряното по реда на чл. 632, ал. 5 ТЗ производство по несъстоятелност и течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ не се влияе от спирането на делото по несъстоятелност.

Изразено е и противоположно становище, че при спряно производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ е недопустимо предявяване на искиове по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, преклузивният едногодишен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ не тече за времето от спирането до възобновяването

на производството по несъстоятелност, като за очертаня времеви интервал висящите производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ се спират.

Формирано е и трето становище, в което се поддържа, че при спряно производство по несъстоятелност независимо, че синдикът не може да упражни правомощията си в производствата по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, предявяването на нови икове е допустимо, но производствата по тях следва да се спрат до възобновяване на производството по несъстоятелност, респ. до прекратяването му по чл. 632, ал. 4 ТЗ.

Отговорът на въпроса, дали спирането на производството по несъстоятелност има за последица спиране на висящите производства и води до недопустимост да бъдат предявявани нови специални икове по чл. 649, ал. 1 ТЗ за попълване на масата на несъстоятелност, рефлектира и върху предявяването и развитието на обикновените икове за попълване на масата по несъстоятелност, заведени от синдика като представител на длъжника (чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2-ро ТЗ), чрез които масата на несъстоятелност също може да бъде попълнена / увеличена.

ОСТК на ВКС приема за правилно първото разрешение, с оглед следните съображения:

Едногодишният срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ е установен от закона срок за предявяване на специалните икове за попълване на масата на несъстоятелност (не за извършване на процесуални действия по вече заведен иск), като по своя характер този срок е преклузивен, поради което не може да се прекъсва и спира течението му. Началният момент на течение на срока е свързан с кумулативното осъществяване на предпоставките за възникване и упражняване на правото на иск по чл. 649, ал. 1 ТЗ: 1/ наличие на висящо производство по несъстоятелност и 2/ назначен синдик като носител на правото на иск (всички видове синдици -временен, постоянен и служебен, имат еднакви правомощия). С оглед на това, че втората предпоставка не е

налице в хипотеза на постановено решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ, началото на течение на срока е различно. То зависи от това, какво е първоначалното решение по молбата по чл. 625 ТЗ - по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ или по чл. 632, ал. 1 ТЗ. При решение по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ началният момент на течението на срока по чл. 649, ал. 1, изр. 1-во ТЗ е постановяване на решението по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ. При решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ - е обявяването в търговския регистър (ТР) на решението за възобновяване по чл. 632, ал. 2 ТЗ, тъй като с него за първи път се назначава и синдик в производството по несъстоятелност. Законодателят предвижда само в хипотеза на начално спиране на производството едновременно с откриването му по чл. 632, ал. 1 ТЗ срокът по чл. 649, ал. 1 ТЗ да започва да тече от вписването в ТР на възобновяване на производството, тъй като няма легитимирано лице (синдик) да предяви исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ. Тази хипотеза следва да се отграничи от случаите на последващо спиране по чл. 632, ал. 5 ТЗ на производство по несъстоятелност, след постановено решение по чл. 630, ал. 1 или ал. 2 ТЗ. При нея едногодишният срок за предявяване на исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ вече е започнал да тече с постановяване на решението за откриване на производството по несъстоятелност по чл. 630, ал. 1 ТЗ или по чл. 630, ал. 2 ТЗ, поради което в случай на последващо спиране на производството по несъстоятелност преди изтичането на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ, не започва да тече нов едногодишен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ. Противното би означавало да се допусне исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ да могат да бъдат предявявани в срок по - голям от едногодишния и да има повече от един начален момент за течение на този срок (от обявяване на всяко решение за възобновяване на производството по несъстоятелност при многократно спиране и възобновяване на производството), което не намира опора в закона. Срокът е преклузивен по своя характер, поради което не може да бъде прекъсван. Ето защо, нов едногодишен срок не започва да тече от всяко възобновяване след спиране на производството по несъстоятелност

при първоначално решение по чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ или при възобновяване след последващо спиране при първоначално решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Течението на срока не е свързано с одобряване на списъка по чл. 692 ТЗ, независимо, че законът предвижда, че активно легитимирани по исковете по чл. 649, ал. 1 ТЗ са и кредиторите при бездействие на синдика, като синдикът се конституира в качеството на съищец. Според чл. 649, ал. 1, изр. 1-во ТЗ, срокът за предявяване на специалните искове за попълване на масата на несъстоятелност в хипотезите на чл. 630, ал. 1 и ал. 2 ТЗ (при които няма спиране на производството по несъстоятелност) тече от решението за откриване на производството по несъстоятелност, а не от определението на съда по чл. 692 ТЗ за одобряване на списъка на приетите вземания, който акт следва по време на решението. Законът не обвързва течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ с постановяване на определението по чл. 692 ТЗ и в случаите на възобновяване на производството по несъстоятелност след първоначално спиране по чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Предвид изложеното, по чл. 649, ал. 1, изр. 1-во ТЗ тече само един едногодишен преклузивен срок, чийто начален момент е диференциран единствено с оглед вида на първоначалното решение, с което се открива производството по несъстоятелност. За част от исковете - по чл. 646, ал. 1 и чл. 645 ТЗ, при които фактическите състави се осъществяват след откриване на производството по несъстоятелност, течението на срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ е предпоставено и от завършването на фактическия състав. Веднъж започнал да тече, срокът по чл. 649, ал. 1 ТЗ за предявяване на специалните искове за попълване на масата на несъстоятелност не може да бъде прекъсван и спиран. Ето защо, последващото спиране на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност не се явява пречка за предявяване на нови искове по чл. 649, ал. 1 ТЗ, предвид продължаващото течение на преклузивния срок, в рамките на който следва да бъде упражнено правото на иск.

По отношение на сроковете по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 6 ТЗ, доколкото те са установени от закона преклузивни срокове за предявяване на искове, не намира приложение процесуалната норма на чл. 61, ал. 1 ГПК, предвиждаща, че при спиране на производството по конкретно дело, спира течението и на всички започнали да текат, но неизтекли още срокове по делото от момента на събитието, по повод на което е било спряно производството. Посочената разпоредба е относима единствено към процесуални срокове по движение на спряно висящо дело - в случая това е делото по несъстоятелност, но не и към сроковете за предявяване на съпътстващите искове, още повече че производствата по тях са отделни от производството по несъстоятелност. Следва да се има предвид, че преклузивният срок за специалните искове по чл. 649, ал. 1 ТЗ беше въведен през 2013 г. с цел да се ускори попълването на масата на несъстоятелност, а от там и удовлетворяването на кредиторите, докато спирането на течението на срока по чл. 649, ал.1 и на висящите искиви производства по чл. 649, ал.1 ТЗ и по чл. 694 ТЗ (от значение за установяване на кредиторите) би довело до обратния ефект.

При спиране на делото по несъстоятелност липсва законово основание по чл. 229 ГПК и в ТЗ за спиране на исковите производства по чл. 694, ал. 1 - ал. 3 и чл. 649, ал. 1 ТЗ. Тези производства са отделни от производството по несъстоятелност, поради което спирането му не разпростира действието си по отношение на тях. Със спиране на производството по несъстоятелност е налице временна забрана да се извършват процесуални действия по това дело, но не и по съпътстващите го искове.

Следва да се изхожда и от целите на исковите по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ. С исковите по чл. 649, ал. 1 ТЗ, с обусловените от тях искове и с исковите по чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2-ро ТЗ се цели попълване на масата на несъстоятелност, което ще позволи да бъдат осигурени средства за покриване на разноските за производството по несъстоятелност, съответно за

удовлетворяване на кредиторите. От своя страна, производството по чл. 694 ТЗ служи за разрешаване на спорове във връзка с установяване на кредиторите на несъстоятелността и следователно също предпоставя удовлетворяването им. Установяването на качеството на кредитор на едно лице с неприето вземане по реда на чл. 694 ТЗ може да доведе до интерес за същото от предплащане на необходимите разноски за издръжка на производството по несъстоятелност. Следователно, исковете по чл. 649, ал. 1, чл. 694, ал. 1 - ал. 3 и чл. 658, ал. 1, предл. 2-ро ТЗ биха способствали за възобновяване на производството по несъстоятелност, а не обратното, поради което производствата по тях не следва да бъдат спирани.

При последващо спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ не се прекратяват правомощията на синдика и същият не може да бъде заличен с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ. При спиране на производството по несъстоятелност се запазват извършените до този момент процесуални действия, вкл. за назначаване на синдика. Последният, подобно на съда по несъстоятелност, е орган по делото по несъстоятелност, поради което той не се десезира със спиране на делото. Съдържанието на решението за последващо спиране на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 5 ТЗ не обхваща заличаване / освобождаване на синдика. Такова основание не е предвидено и в чл. 657 ТЗ, където основанията за освобождаване на синдика са изброени изчерпателно и са свързани с обстоятелства, касаещи конкретното лице, което изпълнява функциите на синдик, като освобождаването на синдика е съпътствано със замяната му с друго лице, което да осъществява правомощията на този орган. Съгласно изричната разпоредба на чл. 736, ал. 1 ТЗ, прекратяването на правомощията на синдика настъпва *ex lege* едва с прекратяването на производството по несъстоятелност, докато в хипотеза на последващо спиране по чл. 632, ал. 5 ТЗ производството по несъстоятелност е висящо. Освобождаването на синдика с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ на практика би довело до липсата на представляващ длъжника орган, тъй като при обявен в несъстоятелност

длъжник неговите органите са десезирани. При освобождаване на синдика с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ се създава и възможност при възобновяване на производството по несъстоятелност да се извърши недопустима подмяна на решението на събранието на кредиторите, избрало освободения с решението по чл. 632, ал. 5 ТЗ синдик, като се поражда и необходимост от провеждане на ново събрание на кредиторите за избор на синдик. Невъзможността синдикът да предявява по време на спряно производство по несъстоятелност исковите за защита и попълване на масата на несъстоятелност ще доведе и до друг неприемлив резултат - изтичане по време на спряното производство по несъстоятелност на погасителната давност по някои от исковите за защита на масата на несъстоятелност, по които синдикът упражнява правомощия по чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2-ро ТЗ. Ако се счете, че при постановяване на решение по чл. 632, ал. 5 ТЗ синдикът не може да упражнява което и да е от правомощията си, то по висящи или нови икове срещу длъжника, с предмет вещни или потестативни права, длъжникът ще се окаже без представител, тъй като ще е отречено правомощието на синдика по чл. 658, ал. 1, т. 7 ТЗ да го представлява, а органите на длъжника са десезирани.

Исковите производства по чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ и по чл. 649, ал. 1 ТЗ, макар и свързани с производството по несъстоятелност, не са част от него, като по тях се образуват отделни дела. За това спирането на делото по несъстоятелност не рефлектира върху правомощията на синдика, упражнявани в отделни производства - по чл. 658, ал. 1, т. 7 ТЗ и по исковите по чл. 694 и чл. 649 ТЗ. Този извод следва и от използвания от законодателя подход при уреждане на правомощията на синдика в част Четвърта на ТЗ. В хипотезите, в които правомощията на синдика са ограничени или прекратени, това е изрично уредено от закона - чл. 635, ал.3 ТЗ и чл. 736, ал.2 ТЗ.

Не може да се възприеме и становището, че заварените от спирането на делото по несъстоятелност производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1- ал. 3 ТЗ подлежат на спиране, тъй като правомощията на синдика „спират“, но

въпреки това е допустимо синдикът да завежда нови иски по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ. Ако със спиране на делото по несъстоятелност синдикът не може да упражнява което и да е от правомощията си, той не може и да завежда нови иски, в качеството си, както на орган, така и на представляващ длъжника. Следователно, ако синдикът няма правомощия да участва в исковите производства по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, той не може и да предявява тези иски.

Безспорно, липсата на средства е пречка вземането на синдика за текущо възнаграждение да бъде удовлетворено съобразно изискването на чл. 661, ал. 3 ТЗ, но не препятства правото на синдика да получи възнаграждението си в по - късен момент след предвнасяне на разноси от кредитор / кредитори в хипотезите на чл. 629б ТЗ вр. чл. 632, ал. 5 ТЗ, респ. след попълване на масата на несъстоятелност. Да се приеме, че неполучаването на текущо възнаграждение от синдика, поради липсата на средства за изплащането му, е обстоятелство, водещо до отпадане на правомощията му или до невъзможност те да бъдат упражнени, означава да се достигне до неприемливия извод, че и в често срещаната в практиката хипотеза на липса на средства за покриване на разноските по несъстоятелност, но при все още непостановено решение за спиране на производство по несъстоятелност, ще бъдат недопустими извършените от синдика действия по това производство или по исковите производства, в което синдикът действа като орган или като представител на длъжника. Следва да се има предвид и, че даденото разрешение в т. 9 от Тълкувателно решение №1/2017 г. от 03.12.2018 г. по тълк. д. № 1/2017 г. на ОСТК ВКС допуска синдикът да извършва процесуални действия по осребряване на имущество от масата на несъстоятелност, обременено с реално обезпечение, без да може реално да получи възнаграждение за това, в случай, че с обезпеченото имуществото се изчерпва масата на несъстоятелност и стойността му не надхвърля вземанията на обезпечения кредитор. Видно от изложеното, налице са случаи и при неспряно производство по

несъстоятелност, при които синдикът извършва действия по това производство и по иски производствa, в които той участва като страна или като процесуален представител на длъжника, без да може да реализира текущото си възнаграждение, като това не води до отпадане и не възпрепятства упражняването на правомощията му като орган на несъстоятелността.

По изложените съображения Общото събрание на Търговската колегия на Върховния касационен съд на Република България

Р Е Ш И

- 1. Когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията, се погасяват на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права, независимо от вида и източника на вземанията на кредиторите и правноорганизационната форма на длъжника.**
- 2. Спирането на основание чл. 632, ал. 5 ТЗ на производството по несъстоятелност не е пречка за предявяване на нови иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, не е основание за спиране на заварените иски производствa по чл. 649, ал. 1 и чл. 694, ал. 1 - ал. 3 ТЗ, нито прекъсва или спира течението на едногодишния преклузивен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ.**